I.

— Алло! Я слухаю.

Кузьма Пробус притиснув телефонну трубку плечем до щоки і, слухаючи, застібав піжаму. Зав. відділом науки цікавився, коли він здасть матеріал.

— Та от, занедужав, — перебільшено кволим голосом говорив Пробус. — Ще в дорозі почав. Основа вже є. Ну, в цілому контури уявляються. Так, звичайно. Дякую. Постараюсь.

Поклавши трубку, Пробує почовгав до кушетки. Правду кажучи, він уже шкодував, що взявся написати статтю про "цю спритну ворожку", як висловився завідувач відділом науки. Тоді, під час розмови в його кабіне-ті, завдання здалось легким — не праця, а прогулянка. Усе ж ясно, як двічі по два. Молодичка із середньою освітою, будівельниця (маляр, штукатур) "перекваліфікувалась" на медика! "Лікує" просто так, без медикамен-тів, і довірливі люди потрапляють їй на гачок. Вивести аферистку на чисту воду — хіба ж не приємно?

Але скрізь, куди тільки не потикався Кузьма Пробує, чув майже одне й теж:

— Віра? Віруня? О, то золота людина!

Матеріал чинив опір, потрібно було напружувати сили, а їх саме й не вистачало. Останнім часом Пробує почувався кепсько, — через постійний головний біль швидко втомлювався, а під вечір ледве міг доплестися до своєї потертої кушетки. А це відрядження до райцентру Воляки зовсім вимотало. Не маючи ні апетиту, ні ба-жання щось там шукати в холодильнику, розігрівати, Кузьма Пробус плюхнувся в постіль і заплющив очі. Зне-нацька побачив себе зовсім голим серед снігу.

Відчував, знав, що то він, і водночас дивився на себе збоку — трохи зігнута біла постать, а навколо сніг. "Та я ж замерзну, — лячно подумав, — ніякого ж прихистку… А он сонячна доріжка, хоча б устигнути, може, там тепліше, хоч і сніг". Вузенька доріжка починалася неподалік, навкруги був холодний морок, тільки ця смужка світилася, і він заспішив туди в надії зігрітися, порятуватись. А доріжка плавно здіймалася вгору.

Ступити на ту примарну сонячну еспланаду він так і не встиг — усе миттю зникло: і сніги, і золотиста смужка. Чиясь рука торсала його за плече.

— Та прочумайся нарешті!

Кузьма розклепив повіки і полегшено зітхнув: над ним схилилась дружина.

— Ти що, цілий день спиш? А я дзвонила з роботи… Ну як з'їздив?

Кузьма притулив Тамарину руку до щоки, обізвався сонним голосом:

— Та як… Мабуть, простудився, скрізь сніги.

— Які сніги? Де? Ще ж тільки жовтень!

— Пробач, це мені наснилось.

— Ну, а як феномен тієї… Віри?

— Вона невловна. Не вдалося й побачити. Та мені й так усе ясно… — Кузьма позіхнув. — Експлуатує людську довірливість.

— Ну, гаразд, вставай, за обідом розповіси, борщ уже гріється.

Кузьма нехотя підвівся, спустив ноги на килимок і чхнув.

— На здоров’я, — Тамара відступила до дверей. — Тільки треба прикривати рота.

Кузьма хотів щось сказати і знову чхнув, потім ще і ще. Довге чхання трусило його тіло, аж доки не на-тягнув шкарпетки і не ступив у теплі тапочки. Але й потім Кузьма продовжував чхати — через певні проміжки часу, наче за сигналом метронома.

— Ачхи! Ачхи! Ачхи!

— Надумав рекорд встановити? — зауважила Тамара, накриваючи стіл на кухні. — Потрапиш до книги Гіннеса!

— От напасть! До всіх моїх недугів — ачхи! — ще й це…

Вазомоторний риніт? Закапали очними каплями — не допомогло.

Сверблячка в носі заважала страшенно, Тамара вже не підсміювалась, а стривожено позирала на свого молодого чоловіка. Зовсім розклеївся!

У проміжках між чханням Кузьма Пробус таки розповів дружині про своє відрядження. Самозвана зціли-телька — феномен? Просто смішно. Якось їй потрапило на очі хирляве, хворобливе дитя. Погано їсть, майже зовсім не спить і все плаче. Звичайно, воно було під наглядом лікаря-педіатра, але покращення ніяк не настава-ло. А Вірі досить було взяти малюка на руки, почукикати, усміхнутись — і все. Дитина стихла, обличчя освіти-лось посмішкою. Малюк незабаром поправився. Здорово, га? І пішло: Віра, Віруня зцілює! Попередній курс лікування до уваги вже не береться, про це й не згадують. Віра вилікувала!

Або привезли до неї школярика — хлопчик зовсім облисів. Десь йому було вісім чи дев’ять років, а го-лова гола, жодної волосини! Батьки возили його й до Києва, показували професорам, хлопець прийняв не один курс лікування — не допомогло. А от побув у Віруні — на білому тім і наче мак посіявся. Через якийсь тиждень материна долоня відчула шорстку щітку… Віра, Віруня допомогла!

— Розказують, що так — ачхи! — вона й сама себе називає. Зайде до кого-небудь і вже з порога: "Здрас-туйте, Віруня прийшла!" А ще привезли до неї тяжко хворого астматика… Ачхи!

Кузьма, не покладаючись на пам’ять, узяв свого записника і прочитав дружині ще кілька нотаток про "ефект Віри-Віруні", як він іронічно називав медичну практику будівельниці. У багатьох випадках одужання нібито наставало цілковите, в інших — помітне полегшення. Одна жінка середнього віку після розмови з Віру-нею позбулася алергії, на яку страждала багато років і яку, звичайно, безуспішно лікували фахівці.

— А чому ти все це поставив під сумнів? — замислено спитала дружина. — Звідки така упередженість?

— Та хоча б тому, що чудес на світі не буває! Ти ж фізик, і не мені — ачхи! — тобі пояснювати…

Тамарині брови зсунулись докупи, жінка схитнула головою.

— Але ж людський організм — це арена зіткнення хтозна-скількох сил. Тут відоме просто мізерне су-проти невідомого, хіба не так?

— Та воно-то так…

— То чому ж ти настроївся проти Віри, ще й не знаючи її, не бачивши?

— Хіба тільки я? — знизав плечима Кузьма і чхнув. — Он і зав. відділом… Та ти не подумай, що я… Ачхи! Це ж антинауково, ось що головне.

— Ота Віра, мені здається, добра, співчутлива, любить людей. І любить щиро, справді всім єством. Тому й допомагає недужим.

— Та ти в мене філософ, — спробував усміхнутись Кузьма. — Доброта як лікувальний засіб… Ачхи! Оригінально. Але наукою й не пахне.

Раптом Тамара спитала:

— Скажи по щирості, ти в дитинстві не мучив тварин?

— Котів чи собак? Ачхи! Ні, не мучив, але й не цілувався з ними. А чого це ти раптом…

Жінка трохи помовчала, а тоді заговорила, не приховуючи іронії:

— Ти не вважаєш, що в нас інколи, подекуди, часом, в окремих випадках бракує доброти? А ця Віруня…

— О, вона добра! Ось послухай.

Хоча чхання не припинялося, кожного разу аж струшувало його худорляве тіло, Кузьма Пробус прочитав Тамарі ще кілька записів про випадки з "медичної практики" будівельниці. Торжествуючи вигукнув:

— Анекдоти!

Він уже смакував, як то буде задоволений зав. відділом, але дружина чомусь хмурилась, задум статті не захоплював її ніскілечки,

чоловікової іронії не сприймала. Кузьмі навіть здалося, що вона вже й не слухає його балачки, а думає про щось інше.

— Про що ти замислилась?

Тамара наче прокинулась, поглянула на Кузьму так, ніби вперше побачила.

— Ти от кажеш — чудес не буває. Коли б ти заглянув у глибину матерії… Та сама Природа — хіба не чудо?

II.

— Здрастуйте, Віруня прийшла!

Чистий, дзвінкий голос. Наче ж і не спить Кузьма, тільки дрімає, та й то уривками, а голос пролунав ди-вовижно чітко, виразно, ніби справдешній. Звукова галюцинація? Але ж він ще не бачив і не чув цієї жінки, то як же…

Кузьма чхнув, але очей не розплющив. Почувався зовсім розбитим, не було ні бажання, ні сили навіть поворухнутись.

— Невже чхає вві сні? — той самий голос.

— Як бачите, Віруню. Їздив у ваші краї та й застудився.

Почувши Тамарин голос, Кузьма розплющив очі, повернув голову на подушці. У дверях стояла Тамара, а поряд з нею — жвава молодичка, трохи нижча на зріст, але ставненька. Бистрі її очі позирнули на нього, потім на обстановку кімнати — з неприхованою цікавістю. Може, їй було незвично бачити стільки фаянсових фігурок на полицях, картин на стінах чи книжок на стелажах, що підпирали стелю.

— Як у вас гарно… — аж зітхнула гостя. — Море… Боже мій, яка краса…

Вбирала, всотувала морську голубінь, і навіть Кузьмі картина в цю мить здалася свіжішою, живою, хоча очі його давно звикли до того синього клаптя.

— Ну, от познайомся з Вірунею, а то пишеш про неї… заочно. — Тамара голубила поглядом симпатичну гостю.

Кузьма промимрив, як це добре, що Віра завітала. Підвівся, сутулячись у смугастій піжамі, сів у крісло біля свого письмового столу.

— А як тобі вдалося… ачхи!.. вловити цю невловну жінку? — звернувся до Тамари, що скидала в кори-дорі плаща.

— А отак! — трохи збуджено вигукнула дружина. — І не думай, що це для твоєї писанини. Я попросила Віруню вилікувати тебе!

Кузьма криво усміхнувся: добре ж знає, як він ставиться до цього лікування, а, бач, своєї. Незручно якось перед людиною.

А Віруня ніякої незручності не почувала. Скинувши плаща, пройшлася по кімнаті, ніби й не помічаючи килима, потім узяла стільця і сіла поряд з господарем, поглядаючи на нього, як на дитину. Кузьма зніяковів, змалів перед цією жінкою, почав щось говорити — і все невлад, все не так, як хотів би. А вона тільки усміха-лася — лагідно так, ласкаво, наче пригрівало весняне сонце.

Потроху Кузьма оговтався і в думці відзначив, що Віруня нічого не говорить. Почав запитувати її, де на-родилася, хто батьки, чому не пішла вчитися в медичний інститут, раз уже має потяг до медицини?

— Я і сама не знаю, як воно сталося, — сказала Віруня, схиляючись до столу, щоб побачити, як він запи-сує. — Життя якось складається само…

Доки вони розмовляли, Тамара на кухні зготувала каву з молоком, розрізала шоколадний торт і все це ра-зом з чашечками, блюдечками та ложечками на легенькій алюмінієвій таці занесла до кабінету. Хотіла постави-ти на журнальний столик, вже й нагнулася — та так і застигла.

— Та ти вже не чхаєш?! — вигукнула і мало не впустила тацю.

— Що? Справді… — пробурмотів Кузьма. — А скільки ж можна? Остобісіло…

— Я вже боялася, що ти потрапиш до реєстру світових рекордів… — усміхнулась Тамара, ставлячи та-цю.— Прошу, Віруню, до кави.

Гостя і біля журнального столика сіла ближче до Кузьми — лікоть у лікоть.

— Ви от звикли до кави, — сказала Віруня, — а в нас рідко хто вживає.

— Може, не смакує? — спитала Тамара. — Беріть торт.

— Нічого, дякую.

— Божественний напій, — проголосив Кузьма, — тільки я більше полюбляю чорну.

Обличчя йому порожевіло, голос зміцнів. "Одужує просто на очах, — раділа і дивувалась Тамара. — Та і я почуваюсь якось бадьоріше. От Віруня! Але як би перевірити? Який тут можна провести експеримент?"

Поставивши недопиту каву, Тамара пішла до спальні і повернулася з елегантним японським транзисто-ром.

— Ви любите музику, Віруньо?

Гостя кивнула головою:

— Люблю. А як заспіває Черкаський хор...

Тамара ввімкнула приймач, прокрутила тумблер, шукаючи музику.

Незабаром крізь шум і тріск просочилась ніжна мелодія — певне, скрипка і віолончель.

— Подобається? — спитала Тамара, ставлячи транзистор на столик.

— Чудово! — просяяла Віруня.

Тамара підсунула транзистор ближче до неї, і звук помітно посилився. Через деякий час відсунула — му-зика почала стихати, знову поставила ближче — ніби замінила батареї. Сумніву не було: Віруня підсилює звук, та ще й як! "Біополе цієї жінки, — думала Тамара, поглядаючи на гостю, — має електромагнітні характеристи-ки. Треба буде запросити її до нашої лабораторії. Цікаве, дуже цікаве явище!"

— Ой, засиділась я у вас! — Віра аж руками сплеснула. — Оце так. Мене ж люди ждуть!

— Та встигнете, — почала заспокоювати Тамара. — Я не знаю, як і дякувати вам, Віруньо. — Вхопила сумку, що лежала на кріслі, вийняла купюру в двадцять п’ять карбованців і простягла ошелешеній жінці.

— Та що ви? З якої речі? — вигукнула Віруня. — Хіба за те, що погрілася в теплій хаті та попила кави? Ні, ні, не візьму.

Кузьма Пробус налив собі ще чашечку кави і, попиваючи, мовчки спостерігав цю трохи комічну сценку: одна тицяє гроші, а друга відштовхує її руку і задкує до дверей.

— Бувайте здорові, — гукнула Віруня з порога. — І щоб більше не хворіли!

— Постараюсь, — відповів Кузьма, сидячи біля столика. Нарешті клацнув замок, повернулась Тамара. — Ну, що — взяла? — спитав, доїдаючи кусень торта.

— Ні, ось цей четвертак, — Тамара кинула купюру на столик.

— В такому разі, хай буде мені, — криво усміхнувшись, Кузьма простяг руку і накрив папірця долонею. — Наївнячка, хто ж відмовляється від грошей?

— Може, й наївнячка, — обізвалась Тамара, дивлячись, як чоловік ховає гроші до кишені, — але ж ти не чхаєш і, бачу, взагалі почуваєшся добре.

— Що ж тут дивного? — знизав плечима Кузьма. — Я ж стільки ліків наковтався!

— Ну, цього ти вже не кажи, — Тамара почала збирати посуд на тацю. — Якби не Віруня… У мене таке враження, що ця Віра-Віруня розносить… інфекцію здоров’я!

— Оце сказала — ха-ха! Інфекція здоров’я!

Тамара понесла тацю з посудом на кухню, а він усе ще сміявся, заглушуючи транзистор.

III.

У листопаді Київ облягли холодні тумани. Тополі ще не скинули зеленого вбрання, а з глибин темного неба падав мокрий сніг. Під ногами чвакало, пронизлива вологість пробиралась під легке Тамарине пальто. Жі-нка щулилась від холоду, раз у раз поправляла рожевий шарфик, бо здавалось, що він сповзає і оголює шию. Ну, та нічого, дома вона вже зігріється, цього вечора вони нікуди не підуть — куди по такій погоді? Кузьма по-дзвонив: затримається ненадовго, одержить гонорар та заскочить у гастроном. Говорив бадьоро, мабуть, добре заплатили — цікавий же матеріал про Віруню! Ти, сказав, поки прочитаєш статтю, я й повернуся. А що б його на вечерю?.. Про таку людину, як Віруня, і вона б написала. Рідкісна, виняткова, і Кузьму оздоровила… Так, саме це слово тут підходить — оздоровила. Бо яке лікування? Посиділа, усміхнулась…

У квартирі було тепло, але Тамара, роздягнувшись, шарфика не скинула. Зайшовши до Кузьминої кімна-ти, одразу ж побачила на столі журнал. Нетерпляче вхопила цупку книжку, вмостилася з ногами в кріслі, поча-ла гортати, але прізвища свого Кузьми ніяк не могла знайти. Перебігла очима зміст, — Пробує не значився. Окинула поглядом заголовки і тоді натрапила — "Гримаси знахарства", її наче окропом ошпарило. Невже про Віру? Підписано: К.Любимов. Сховався за псевдонімом… Гримаси, значить… Віра — знахарка… Ну, ну… Любимов…

Знайшла статтю, пробігла кілька рядків і одразу відчула, як паленіє від сорому обличчя. Обурення зава-жало читати, думки плуталися, і годі було їх приборкати; насуплювала брови, щоб зосередитись, і — не могла. Рука сіпнулася — пожбурити б геть те чтиво, але якась злостива цікавість не давала відірвати очей від чорних літер, що вигиналась довгими рядками. Стогнала, наче від болю, прикушувала нижню губу, однак продовжува-ла читати. Оце так Любимов! Більше року, як побрались, а вона й не знала справжнього Кузьми… І як же так можна?

Вочевидячки… Фанатизм навиворіт? Чи вульгарне виляння хвостом? А совість? Де ж його совість?

Завжди така врівноважена і стримана, зараз Тамара кипіла. Ошукана! Окрадена! Схопилася з крісла, боса забігала по кімнаті, як пантера в клітці. Раптом погляд її зупинився на великому кольоровому фото, пришпиле-ному до простінка між вікнами. Сонячний спекотний день. Кримський пляж. Синьо-зелене море, вдалині — густий фіолет. Засмаглі тіла чоловіків, жінок, дітей. На передньому плані — вони з Кузьмою. На ньому чорні плавки з червоною каймою, вона в помаранчевому купальнику. На плечах у неї зблискують краплі води, руки в боки… Було, було! Минуло безповоротно…

Шарпнула зі стіни той зафіксований на папері золотий день, — на килим полетіло біле ошмаття. Ще одне фото під склом — він приїхав до них на дачу, ще як залицявся. Зірвала і кинула на підлогу. Губи її тремтіли, вії кліпали, їй хотілося заплакати від люті, але сліз не було. Згадала Віру, її ласкаве обличчя і поступово вгамувалася. Зітхнувши, провела долонею по чолу і пішла до спальні. Картала себе за нервовий зрив. Ну хіба ж так можна? От Віра так би не повелася. Треба гасити в собі негативні емоції… Гасити… Це легко сказати… Ех, Пробус…

Десь, може, через годину з’явився і він. Лунко клацнув замок, ще раз — уже зсередини, потім почулося шаркання черевиків об килимок. Тамара не виглянула, і завчена посмішка сповзла з його лиця.

— Угадай, що я приніс! Де ти там?

Тамара не озивалась, і він, поставивши на тумбочку великий кульок із зображенням олімпійського вед-медика, попрямував до спальні — світилось там.

— А я сьогодні шампан…

Не договорив, проковтнув кінець бравурної фрази, побачивши, який розгардіяш зробила тут Тамара. Шафа розчинена, сукні, светри й інші жіночі строї безладно розкидані на ліжку, кріслах і навіть на підлозі. Все це Тамара, сяк-так згорнувши, запихала в жовтий шкіряний чемодан.

— Що сталося, Томо? — В роті йому враз пересохло, голос був глухий, немовби й не його. — Куди це ти збираєшся… так поспішливо?

Мовчки обдивилась, чи не забула чого, закрила чемодан, взяла в руку, виважуючи, поставила біля дверей.

Кузьми наче й не помічала, ніби його тут і не було,

— Слухай, можеш ти мені нарешті…

Випросталась, різким, незвичним жестом поправила розтріпане волосся. Очі блищали сухим блиском. "Яка вона зараз наелектризована і… красива!" — промайнуло в нього.

— Поїду до Віри пробачатись.

— Та ти що? Вона, певне, й не знатиме! Хіба там, у Воляках, читають наш журнал?

— Зате я прочитала.

— Ну й що там такого… Я тільки підкреслив антинауковість… Полемічна стаття.

— Полемічна? Ганебний пасквіль!

Тамара одягла пальто, взяла чемодан.

— А коли ж ти… повернешся?

— До Любимова? Ніколи!

І в голосі, і в погляді її було стільки рішучості, що Кузьма отерп, відчув, що це не "сцена", не скороми-нуще шаленство примхливої жінки. Розкинув руки, став на коліна, бурмочучи якісь благання-виправдання.

Тамара вийшла, хряснувши дверима.